

GEDEPORTEERDE JODEN

uitpuilen van de mensen. Hij inspecteert zijn troepen: zieken, zuigelingen, jonge moeders en kaalgeschoren mannen.¹ Er worden nog enige zieken aangedragen op brancards, hij maakt een ongeduldig gebaar, het gaat niet vlug genoeg.

Achter hem loopt zijn Joodse secretaris, elegant gekleed in een beige rijbroek en een bruin sportjasje. Hij heeft het correcte, sportieve, doch nietszeggende uiterlijk van een Engelse whiskydrinker. Er komt plotseling een mooie, bruine jachthond aangesprongen, waar vandaan mag de hemel weten, de beige secretaris stoeit met hem met gracieuze gebaren, het is net een plaatje uit een Engels *society*-blad. Het groene peleton staat te *glotzen* uit botte ogen. Misschien denken ze wel – hoewel, ‘denken’ is een groot woord – dat de Joden hier er heel anders uitzien dan ze in hun opvoedkundige blaadjes worden afgebeeld. Verschillende Joodse kopstukken uit het kampeven lopen langs de trein. ‘Die maken zich ook *wichtig*’, mompelt iemand achter me. ‘Transportboulevard’ zeg ik hardop. ‘Zal men de buitenwereld ooit kunnen beschrijven, wat er zich hier allemaal heeft afgespeeld?’ vraag ik mijn metgezel. De buitenwereld denkt misschien aan ons als een grauwe, gelijkvormige massa van Joden, ze weet niets van de kloven en afgronden en de schakeringen die er zijn tussen de enkelingen en de groepen, zij zal dat misschien niet eens kunnen begrijpen. Bij de commandant heeft zich nu de *Oberdienstleiter* van het kamp gevoegd. De commandant lijkt plotseling smal en nietig. De *Oberdienstleiter* is een Duitse Jood met een machtige gestalte. Zwarte kaplaarzen, zwarte pet, zwart soldatenwambuis met gele ster. Hij heeft wrede lippen en een heersersnek . . . De lichtgroene, stramme commandant, de beige onbewogen secretaris, de zwarte geweldenaarsgestalte van de *Oberdienstleiter* paraderen langs de trein. Men maakt ruimte om hen heen, maar aller ogen gaan in hun richting.

Mijn hemel, gaan die deuren werkelijk allemaal dicht? Ja, dat gaan ze. De deuren worden gesloten over de opeengeperste, achteruitgedrongen mensensmassa’s in de goederenwagens. Door de smalle openingen aan de bovenkant ziet men hoofden en handen, die later wuiven, wanneer de trein vertrekt. De commandant rijdt nog een keer op een fiets de hele trein langs. Dan maakt hij een kort gebaar met de hand, als een vorst uit een operette en een klein ordonnansje komt aangevlogen om hem eerbiedig de fiets af te nemen. De fluit slaakt een doordringende kreet, een trein met 1020 Joden verlaat Holland.’

Zo ging het toe bij het transport van 24 augustus ’43.

Twee weken later, op dinsdag 7 september ’43, werd ook Etty Hillesum naar Auschwitz gedeporteerd in een transport van negenhonderdzeven-entachtig Joden. Er waren acht overlevenden – zij kwam om.

★

¹ Joodse gevangenen, hetzij uit Amersfoort, hetzij uit het *Schutzhaftlager* Vught.